

شورای سیاستگذاری حوزه‌های علمیه خاوران

مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه خاوران

معاونت پژوهش

عنوان

گونه‌شناسی زمینه‌ها و عوامل پیدایش آسیب‌های اجتماعی و راهکارهای پیشگیری از آن در آیات و روایات

استاد راهنما

حجت الاسلام والمسلمین دکتر حسنعلی نوروزی

نگارنده

فهیمة یگانه صحت

سال تدوین

۱۴۰۳

تحميديه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ*الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ*مَا لَكَ يَوْمَ الدِّينِ*إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَ إِيَّاكَ
نَسْتَعِينُ*إِهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ*صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَ
لَا الضَّالِّينَ*

تقديم به

تقديم به حقيقت جويان راه وصالش.....

تقدیر و تشکر

بدین وسیله از تمامی کسانی که در تدوین پایان نامه حاضر، سهیم بوده‌اند، به ویژه از خانواده گرامی و مدیریت محترم سطح سه، سرکار خانم کرمی، معاونت محترم پژوهش، سرکار خانم ملا احمدی و استاد راهنمای بزرگوار، حجه الاسلام و المسلمین آقای دکتر حسنعلی نوروزی، تشکر و قدردانی ویژه دارم و از خداوند متعال، سلامتی و توفیق روزافزون، برای آنان خواستارم.

چکیده

در میان ادیان عالم، اسلام بیش از سایر ادیان به انسان و سرنوشت او پرداخته و قبل از اینکه انسان دچار آسیب شود، انحرافات را پیش بینی کرده است و سعی کرده تا انسان با شناخت ارزش حقیقی خویش هم به خودسازی بپردازد و هم جامعه خویش را از آلوده شدن به این انحرافات دور نگه دارد. قرآن کریم ضمن مطرح کردن آسیب‌های اجتماعی و عوامل به وجود آورنده‌ی آن‌ها؛ راه حل‌های فلاح و سعادت را هم نشان داده است. این پایان‌نامه به تبیین گونه‌های زمینه‌ها و عوامل پیدایش آسیب‌های اجتماعی و راهکارهای پیشگیری از آن در آیات و روایات می‌پردازد. برای رسیدن به این هدف، ابتدا معنای جامعه و آسیب‌های اجتماعی و سپس گونه‌های آسیب‌های اجتماعی در سه بعد فرد و خانواده، جامعه و اجتماع محیطی بررسی می‌کند و طبق آنچه که در آیات و روایات زمینه و عوامل آسیب‌های اجتماعی شناخته شده با چهار عنوان شخصیتی، اقتصادی، سیاسی و فرهنگی بررسی می‌کند. افزایش فقر؛ افزایش فساد مالی گسترش جرم و جنایات؛ افزایش اعتیاد؛ افزایش بی‌حجابی؛ افزایش طلاق؛ افزایش فحشا؛ افزایش هم جنس گرایی در جامعه؛ افزایش فساد اخلاقی پیامدهای دنیوی آسیب‌های اجتماعی است و عذاب الهی؛ جهنمی شدن؛ همنشینی با بدکرداران پیامدهایی اخروی آسیب‌های اجتماعی می‌باشند که در فصل چهار به آن پرداخته می‌شود و در نهایت در فصل پنج راهکارهای پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی را با عناوین راهکارهای بینشی و معرفتی (نبوت شناسی) اطاعت پذیری از رسولان الهی؛ دینداری؛ خداپاوری و معادپاوری؛ راهکارهای گرایشی و انگیزشی (تهذیب نفس و الگوگیری از دوستان خوب) و راهکارهای عملی و رفتاری (ایجاد و اجرای عدالت؛ مجازات و امر به معروف و نهی از منکر) مطرح نموده و بررسی می‌کند. سوال اصلی تحقیق؛ «گونه شناسی زمینه‌ها و عوامل پیدایش آسیب‌های اجتماعی و راهکارهای پیشگیری از آن در آیات و روایات چیست؟» است. این تحقیق به روش نقلی- وحيانی و تاریخی- توصیفی تحلیلی و با روش داده‌پردازی و ابزار کتابخانه‌ای و اسنادی و رایانه‌ای به گردآوری اطلاعات و تحلیل آن‌ها پرداخته است.

کلیدواژه‌ها: گونه شناسی، عوامل پیدایش، آسیب اجتماعی، راهکار پیشگیری، آیات، روایات.

فهرست مطالب

موضوع.....	
صفحه.....	
چکیده.....	
.....	
.....	۵
مقدمه.....	
.....	
.....	1

- (34) سیاسی، علی اکبر، روانشناسی شخصیت، چاپ دوم، تهران، انتشارات امیر کبیر . ۱۳۵۲
- (35) سیف اللهی، سیف الله، مبانی جامعه شناسی (اصول، مبانی و مسایل اجتماعی)، چاپ سوم، تهران، انتشارات جامعه پژوهان سینا، ۱۳۸۸.
- (36) شبیر، السید عبدالله، الاخلاق، مترجم: جباران، محمدرضا، قم: هجرت، 1374ش.
- (37) شرفی، محمد رضا، با فرزند خود چگونه رفتار کنیم؟ تهران، سازمان جهاد دانشگاهی تهران، 1371
- (38) شریف الرضی، محمد بن حسین، نهج البلاغه، حسین انصاریان، چاپ دوازدهم، تهران، انتشارات پیام آزادی، ۱۳۸۵
- (39) صفایی حائری، علی، فقر، چاپ اول، قم، انتشارات هجرت، ۱۳۵۶.
- (40) طباطبائی، سید محمدحسین، خسروشاهی، سیدهادی، بررسی های اسلامی، تهران، موسسه بوستان کتاب، چاپ اول، 1387،
- (41) طباطبایی، محمد حسین، تفسیر المیزان، سید محمد باقر موسوی همدانی . چاپ پنجم، قم، دفتر نشر تبلیغات اسلامی وابسته به حوزه علمیه قم، ۱۳۷۴.
- (42) طبرسی، فضل بن محمد، مجمع البیان فی تفسیر القرآن، تحقیق هاشم رسولی و فضل الله یزدی طباطبایی، چاپ دوم، ج 5، بیروت: دارالمعرفه، 1408 ه.ق.
- (43) طریحی، فخر الدین محمد بن علی، مجمع البحرین، محقق: احمد حسینی اشکوری، تهران: مکتبه المرتضویه، ۱۳۷۵ش.
- (44) طوسی، محمدبن حسن، امالی شیخ طوسی، ترجمه: صادق حسن زاده، قم: اندیشه هادی، چاپ اول، 1388.
- (45) عاملی، شیخ محمد ابن الحسن الحر، وسایل الشیعه، قم: آل البيت لاحیاء التراث، 1419ق.
- (46) عبدالکریم، سروش، اوصاف پارسایان، تهران، صراط، 1393
- (47) عبدی، عباس، آسیب شناسی اجتماعی، قم، سپهر، 1371، ص 455.
- (48) عراقی و دیگران، مبانی جامعه شناسی، تهران، سمت، ۱۳۷۳ ش، ص ۲۰۱.
- (49) علوی مقدم، سید محمد، مبانی تربیت و اخلاق در نهج البلاغه، کتابخانه دیجیتالی تبیان.
- (50) عمید، حسن، فرهنگ عمید، تهران: مؤسسه انتشارات امیرکبیر، ۱۳۵۷.
- (51) فتحعلی خانی، محمد، آموزه های بنیادین علم اخلاق، قم: مرکز بین المللی ترجمه ونشر المصطفی (ص)، 1389.
- (52) فراهانی، ابوالفضل، فقر و بزهکاری، چاپ اول، تهران، نشر نورا، ۱۳۸۲.

- (53) فراهیدی، خلیل بن احمد، العین، ج 3، چاپ دوم، قم: انتشارات اسوه، 1383 ش.
- (54) فرجاد، محمد حسین، آسیب شناسی اجتماعی و جامعه شناسی انحرافات، چاپ هشتم، تهران، انتشارات بدر، ۱۳۷۸.
- (55) فقیهی، علی نقی، شیوه‌های ترغیب و جذب به نماز، تهران، موسسه فرهنگی هنری مهر تابان تهران، 1384.
- (56) فولادی محمد، بررسی میزان و عوامل اقتصادی اجتماعی مرتبط با سرقت در میان جوانان شهر، قم، سازمان مدیریت و برنامه ریزی، 1382.
- (57) فیض کاشانی، محمد بن شاه مرتضی، المحجه البیضاء، قم: موسسه النشر الاسلامی، ۱۴۱۷ق.
- (58) فیض، علیرضا، مقارنه و تطبیق در حقوق جزای اسلامی، چاپ اول، تهران، انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی ۱۳۶۸.
- (59) فیلیپ، پولاتین، روانشناسی شخصیت، شیوارویگریان. چاپ اول، تهران، انتشارات اکباتان، ۱۳۶۸،
- (60) قرائتی. محسن، تفسیر نور، چاپ دهم، تهران، نشر ویرایش، ۱۳۸۹..
- (61) قرائتی، محسن، گناه شناسی، چاپ دوازدهم، تهران، انتشارات پیام آزادی، ۱۳۷۶.
- (62) قرضاوی، یوسف، مشکل فقر و چگونگی علاج آن در اسلام، عبدالرئوف مخلص. چاپ اول، مشهد، انشارات دانشگاه فردوسی مشهد، ۱۳۶۵.
- (63) کریمی، یوسف، روانشناسی شخصیت، چاپ دهم، تهران، نشر ویرایش، ۱۳۸۴.
- (64) کی نیا، مهدی، مبانی جرم شناسی، چاپ نهم، تهران، انتشارات دانشگاه تهران، ۱۳۸۸.
- (65) کلینی، محمد بن یعقوب، الکافی، محقق و مصحح: غفاری علی اکبر و آخوندی، محمد باب الاضطرار الی الحجه، چاپ چهارم، تهران: دارالکتب الاسلامیه، 1407 ق.
- (66) گلدوزیان، ایرج، بایسته های حقوق جزای عمومی، چاپ هفدهم، تهران، نشر میزان ۱۳۸۸.
- (67) گی، روشه، تغییرات اجتماعی، منصور وثوقی، چاپ بیست و یکم، تهران، نشر نی، ۱۳۸۹.
- (68) گیدنز، آنتونی، جامعه شناسی، منوچهر صبوری. چاپ نهم، تهران، نشر نی، ۱۳۸۲.

- (69) ماجراجو، محسن، روابط غیر اخلاقی دختران و پسران، چاپ چهارم، تهران، انتشارات عطر یاس، ۱۳۸۳.
- (70) مجلسی، محمدباقر، بحارالانوار، چاپ دوم، ج 75، بیروت: مؤسسه الوفاء، 1403 ق.
- (71) محبی، سیدجلال، بی حجابی و بد حجابی، چرا و چگونه؟، چاپ اول، قم، انتشاران دارالبشارت ۱۳۸۸.
- (72) محسنی، منوچهر، جامعه شناسی انحرافات اجتماعی، چاپ اول، تهران، انتشارات طهوری، ۱۳۸۶.
- (73) محمد تقی، مصباح یزدی، جامعه و تاریخ از دیدگاه قرآن، چاپ ششم، تهران، نشر بین الملل، ۱۳۸۸، ص ۱۶۲.
- (74) محمد ری شهری، محمد، میزان الحکمه، حمید رضا شیخی. چاپ اول، قم، ناشر دارالحديث ۱۳۷۷.
- (75) مدرسه مکاتباتی نهج البلاغه، از علی آموز (سلسله درسهای شناخت دین)، تهران، بنیاد نهج البلاغه، چاپ سوم، بی تا، ص ۱۴۳.
- (76) مصباح یزدی، محمد تقی، آموزش عقاید، چاپ اول، جلد اول، تهران، سازمان تبلیغات اسلامی، 1377.
- (77) مصباح یزدی، محمد تقی، جامعه و تاریخ از دیدگاه قرآن، چاپ ششم، تهران، نشر بین الملل، ۱۳۸۸.
- (78) مصباح یزدی، محمد تقی، بزرگترین فریضه، چاپ اول، قم، ناشر موسسه ی آموزشی و پژوهشی امام خمینی ۱۳۸۹.
- (79) مطهری، مرتضی، سیری در نهج البلاغه، چاپ هفدهم، قم، انتشارات صدرا، بی تا.
- (80) مطهری، مرتضی، جامعه و تاریخ در قرآن، تهران صدرا، ۱۳۹۰ ش.
- (81) مطهری، مرتضی، مجموعه آثار مطهری، قم، انتشارات صدرا، ۱۳۷۸.
- (82) مطهری، مرتضی، مقدمه ای بر جهان بینی اسلامی (انسان در قرآن)، چاپ بیست و سوم، قم، انتشارات صدرا، ۱۳۸۴.
- (83) مطهری، مرتضی، نظام حقوق زن در اسلام، چاپ اول، قم، نشر آل طاهای، ۱۳۸۹.
- (84) معین، محمد، فرهنگ فارسی، چاپ بیست و ششم، تهران: امیر کبیر، 1388.
- (85) مکارم شیرازی، ناصر، به همراه جمعی از فضلاء، پیام امیرالمومنین، تهران: دار الکتب الاسلامیه، ۱۳۸۶ ش.

- (86) مکارم شیرازی، ناصر، اخلاق در قرآن، تهیه و تنظیم جمعی از فضلاء، قم: مدرسه الامام علی بن ابی طالب، ۱۳۷۷ش.
- (87) مکارم شیرازی، ناصر، تفسیر نمونه، چاپ سی و پنجم، تهران، دار الکتب الاسلامیه ۱۳۸۰.
- (88) موسوی خمینی، روح الله، تحریر الوسیله، علی اسلامی. چاپ بیست و یکم، قم، دفتر انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، ۱۳۸۵.
- (89) موسوی خمینی، روح الله، تعلیقه بر فوائد الرضویه، تهران، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی، ۱۳۸۵.
- (90) موسوی خمینی، روح الله، صحیفه نور، تهران: سازمان مدارک فرهنگی انقلاب اسلامی، بی‌چا، بی‌تا..
- (91) نراقی، مهدی، جامع السعادت، سید جلال الدین مجتهدی. چاپ پنجم، تهران، انتشارات حکمت، ۱۳۷۹.
- (92) نوروزی، آسیب شناسی رفتاری انسان از دیدگاه قرآن، قم، بوستان کتاب، 1384.

کتاب دیجیتالی

- (93) فولادی، حفیظ الله، «تبیین انحرافات اجتماعی از دیدگاه امام علی (علیه السلام) و نظریه‌های کلاسیک»، راسخون،

<https://rasekhoon.net/article/print/175072/>

- (94) معرفت، محمدهادی، عصمت پیامبران، راسخون،

<https://rasekhoon.net/article/print/175072/>

مقالات

- 1) احمدی، محمدرضا، «مقاله نقش مناسک حج در اصلاح رفتار و کاهش نابهنجاریها»، مجله معرفت، شماره 163، تیر 1390.
- 2) الهامی، داوود، «اخلاق و اقتصاد؛ اسراف و تبذیر، یک آفت جهانی»، نشریه درسهای از مکتب اسلام، سال 1376 - شماره 4.
- 3) جلایری پور، حمید رضا، «نگاهی به رشد فزاینده آسیبهای اجتماعی در ایران»، پایگاه مجلات 2 (آیین- سال 1387- شماره 16)
- 4) چلبی، مسعود، امیر کافی، مهدی، «تحلیل چند سطحی انزوای اجتماعی»، مجله جامعه شناسی ایران، <http://www.jsi-isa.ir/>
- 5) روحانی، حسن، «تکانه‌های آسیبهای اجتماعی و پیامدهای ناگوار»، فصلنامه راهبرد، دوره: 11، شماره: 1، سال انتشار 1382.

- (6) سبحانی، محمد، «آثار تخریبی اسراف و تبذیر، مجله مبلغان»، شماره نشریه 60، تاریخ انتشار 17/01/1390 .
- (7) صرامی، حمید، هندیانی، عبدالله، «نگرشی جامعه شناختی به آسیبهای اجتماعی ایران، سلامت اجتماعی و اعتیاد»، تابستان 1394، شماره 6.
- (8) فاضل قانع، حمید، «حوزه روابط اجتماعی بر مبنای سبک زندگی اسلامی، مطالعات اجتماعی و رسانه» زمستان 1391، سال اول - شماره 2 .
- (9) فخر زارع، سید حسین، «جامعه از منظر قرآن پژوهش نامه معارف قرآنی»، سال 5 شماره، 16، 1393ش.
- (10) گلچین، مسعود، و دیگران، «مطالعه میزان و نوع استفاده از شبکه های ماهواره ای فارسی زبان و مناسبات خانوادگی در بین شهروندان تهرانی»، نشریه مطالعات راهبردی زنان، دوره 14، شماره 56 - شماره پیاپی 56، شهریور 1391.
- (11) میری، حسین، «مطالعه انحرافات و کج رویهای اجتماعی»، مطالعات امنیت اجتماعی، پاییز 1387، شماره 15
- (12) نصوحیان، محمد مهدی، «نقش اعتماد متقابل حکومت و مردم در روند توسعه»، نشریه: فصلنامه راهبرد یاس، سال: 1387، شماره: 14

توحید و خداگرایی در نهج البلاغه [http: //farsi.balaghah.net/content](http://farsi.balaghah.net/content)